

SOCIETATEA „CONCORDIA“
ȘI BOMBARDAMENTUL DE LA 1 AUGUST 1943
(„DUMINICA NEAGRĂ”)

DAN PINTILIE*

Evaluarea generală asupra pagubelor suferite de societate ca urmare a bombardamentului de la 1 august 1943 se ridică la suma de 495.240.676 lei. Din această sumă, 449.358.376 lei reprezintă suma pagubelor suferite de Departamentul Petrol, 11.495.300 lei reprezintă suma pagubelor suferite de Uzinele Metalurgice Ploiești. Calculațiile s-au făcut după situații, facturi, documentații și cunoștințele profesionale ale specialiștilor societății și în raport cu datele refacerii, cunoscându-se că parte s-au executat în cursul lunilor noiembrie și decembrie 1943, iar o parte în ianuarie și februarie 1944.

Rapoartele de expertiza întocmite de inginer-expert Theodor Radu au fost înaintate Tribunalului Prahova, Secția IV-a, în baza deciziei data prin Jurnalul nr. 14.239 din 1943 privitor la Societatea „Concordia” cu sediul în București, str. Matei Milo, nr. 15.

A. Departamentul Petrol

În ziua de 1 august 1943, ora 13⁴⁰, avioanele americane au atacat în valuri succesive, rafinăriile, șantierele și industria de război din și în orașul Ploiești, cât și din județele Dâmbovița și Prahova. Societatea „Concordia” a suferit de pe urma acestui atac aerian din partea aviației inamice, distrugerea instalațiilor sale în departamentele: Petrol - Uzine Metalurgice și Distribuție de Energie Electrică. Au avut avarii rafinăria „Vega” din Ploiești - bariera Văleni, conductele de transportat țiței, parcurile de rezervoare din schelele din județul Prahova și schela Bucșani din județul Dâmbovița.

Rafinăria „Vega” – Concordia

Rafinăria era compusă din 100 de clădiri industriale și 10 sociale, care se întindeau pe o suprafață de 696.116 m.p. din care suprafața clădită, 596.000 m.p. Capacitatea maximă era proiectată pentru 93.000 tone.

Țițeiul brut și produsele derivate existente în rafinărie în momentul bombardamentului și pierdute prin ardere sau împrăștiere se datorează bombelor explodate (49) care au incendiat direct, parte din rezervoare și recipiente, ca apoi prin împrăștierea lichidului

* Direcția Județeană Argeș a Arhivelor Naționale, Pitești.

aprisn sau a schijelor aruncate de explozii, cât și din cauza bombelor incendiare, să se întindă la un număr mare de instalații și rezervoare. Prețurile atât pentru țigări cât și pentru derivate erau prețurile fixate de Ministerul Economiei Naționale, Monitorul Oficial și Monitorul Petrolului, făcându-se distincție între cele pentru export sau pentru consum intern. Au fost distruse: 8.779,6 tone produse petroliere (țigări, benzină, toluen, petrol distilat, păcură, ulei, asfalt, acizi naftenici, vaselina) în valoare de 44.743.453 lei. Au primit lovituri directe bateriile III, IV și V de distilat țigărilor, bombele distrugând sau avariind grav instalațiile, clădirile pompelor, vasele de recepție, preîncălzitoarele de țigări, conductele, bazinele de beton. Bateriile I și II nu au primit lovituri directe, dar datorita suflului și trepidațiilor bombelor s-au distrus și deformat ferestrele, ușile, aparatele de măsură, izolațiile, conductele și preîncălzitoarele.

Instalația de cracare a fost lovită de bombele căzute în apropiere, dar fără a provoca distrugereri mari, doar avarierea ei. Instalația de asfalt, care a fost oprită din mers, la declanșarea alarmei aeriene a fost lovită direct, dar, fiind oprită, urmările nu au fost foarte grave o Instalația electrică pentru lumina și forța la instalații, a avut de suferit atât cea care era în cabluri subterane, cât și zonele cu fire aeriene. Au suferit avarii instalația de apă, de stabilizare a gazolinei, de vaselina, cazanele de abur, răcitoarele de apă, laboratorul, casele de pompe situate în partea centrală și de nord, separatoarele de produse nr. 2 și 6.

Din cauza exploziilor bombelor care au căzut pe instalațiile de apă sau spumă contra incendiilor, distrugându-le, focul a putut să se extindă. Din aceste cauze parcul de rezervoare a fost fie complet distrus, fie grav avariat, iar produsele din ele distruse prin ardere. Au fost distruse complet șase rezervoare, cu toate că rezervoarele erau împrejmuite fiecare cu ziduri de apărare, acestea fie s-au dărâmat, fie s-au crăpat. Au fost avariate datorita schijelor și suflului bombelor căzute în apropiere opt rezervoare (secționare, găurite, deformate). Pentru refacerea parcului de rezervoare, inclusiv zidurile de protecție, fundații și construcții noi, au fost necesari 148.553.100 lei (s-au alocat 152.473.100 lei, din care s-a scăzut valoarea materialului recuperat 3.920.000 lei). Au mai fost distruse clădiri care serveau pentru birouri, iar altele pentru locuințe, batalurile cu apă nr. 13 și 15 construite special pentru a avea apă de rezerva în caz de bombardamente sau incendii. Drumurile pe care au căzut bombele aveau cratere cu un diametru între 800 și 4500 mm. Nu au scăpat distrugerilor garajul, stația de incendiu, împrejmuirile, linia ferată pe o lungime de 45 m.l., 100 m.l. avariata, patru vagoane cisternă distruse și 27 avariate dar reparabile. Au fost distruse locuințele muncitorilor din Colonie, mobilier, îmbrăcăminte, veselă. În total, pentru rafinăria „Vega”, valoarea pagubelor suferite de Societatea „Concordia” se ridică la 441.756.153 lei.

Prin bombardamentul aerian de la 1 august 1943 s-au distrus sau avariat rezervoarele din schele Bucșani, județul Dâmbovița, schelele din județul Prahova și conductele de legătură cu aceste schele și cu alte rafinării. Conductele de Centură din zona Ploiești de alimentare a rafinăriilor cu țigărilor din șantiere, prin rețeaua Societății „Concordia” au avut de suferit distrugereri, rupturi și pierderi de produse. Produsele pierdute prin ardere sau împrăștiere și care n-au putut fi captate din cauza infiltrațiilor în pământ s-au ridicat la 57 tone de țigări, 36 tone de gazolină și 15 tone de gaze din conductele de transport gaze. Valoarea totală 477.723 lei. Rezervoarele nr. 6, 7, 8 de la

Florești au fost lovite de gloanțe de mitralieră trase cu intenția de a se scurge țiteiul și aprinde.

Societatea „Concordia” era singura societate care avea o întreagă rețea de conducte de transport a țiteiului din șantier pentru rafinăria sa și alte rafinării (celelalte societăți aveau conducte numai pentru serviciile proprii). Conductele au suferit distrugerii parțiale, pe zone, adică în jurul rafinăriilor care au fost obiectivul de atac al aviației inamice (conducele din jurul Rafinăriei „Colombia” și „Vega”). În total, cu pierderile suferite de „Vega”, valoarea Departamentului Petrol se ridică la suma menționată la început de 449.358.376 lei. Raidul aerian a fost executat de Grupul 98 (supranumit „Piramiders”) compus din 40 aparate de zbor.

B. Departamentul „Electrică”

Societatea „Concordia” prin rețelele de transport a energiei electrice, alimenta șantierele de petrol din Regiunea Prahova - Dâmbovița, respectiv rafinăriile din jurul orașului și din orașul Ploiești. Liniile electrice principale sub tensiunea de 25.000 volți erau așezate pe stâlpi metalici. La stațiile principale de reducerea tensiunii și apoi distribuția la stațiile secundare, servesc de puncte intermediare, stațiile de transformatori și aparate speciale de comandă și siguranță de înaltă tensiune. Aceste stații principale deserveau la rândul lor, stații intermediare de joasă tensiune. Raidul aerian de la 1 august care a căutat să lovească nu numai rafinăriile, dar și sursele de alimentare, a lovit și zone din rețeaua electrică atât în regiunea Ploiești, cât și regiunea Târgoviște.

În regiunea Ploiești, toate rafinăriile erau deservite cu energie electrică de către „Concordia” prin Departamentul „Electrică”, prin linii de înaltă tensiune, care intrau în curtea rafinăriei, la stația de transformatori, trecând prin aparate speciale de comandă și siguranță și apoi la tabloul de distribuție din rafinărie unde sunt separate, cu același rol, în joasă tensiune. Au avut de suferit următoarele linii:

- către rafinăria „Astra Româna” (linii electrice, stâlpi, transformatori, izolatori, întrerupători);

- către rafinăriile „Orion”, „Vega”, „Standard”, „Creditul Minier”, racord C.F.R.

- stația Ploiești, stația de transformatori Ploiești. În total, în regiunea Ploiești pagubele s-au ridicat la 10.648.800 lei.

În regiunea Târgoviște, au fost lovite stația de înaltă tensiune, transformatoare, aparate de comandă, linii de înaltă tensiune. Valoarea pagubelor s-a ridicat la 966.500 lei.

Imediat după bombardament s-a trecut cu tot personalul de specialitate la repararea transformatorilor, liniilor, înlocuirea aparatelor pentru furnizarea energiei electrice la instalațiile din rafinărie, ateliere, pompe de produse, care nu fuseseră atinse și trebuiau cu orice preț repornite.

C. Departamentul Uzinele Metalurgice Ploiești

Aceste uzine situate în Ploiești - Gara de sud - deserveau prin natura specializării, exploatarea de petrol, rafinăriile, șantierele. Se începuse o nouă specialitate, construcțiile de armament, foarte importantă, care utiliza mână de lucru și energie electrică. A fost lovit și acest ansamblu de industrie (ajutătoare industriei de

petrol distrugându-se instalații, ateliere, clădiri, magazii, stocuri de materiale. Au fost distrugerii mari la: secția de cazangerie (care fabrica rezervoare, cazane cu abur, instalații de prelucrat țiteiul), secția ateliere tunuri (avarii mari la clădire, presa hidraulică, cuptoare, presele în curs de executare), secția forjă (lovită de schije și presele aruncate de bombe căzute în apropiere), Școala de ucenici (care adoptase principii moderne de predare și care în aceeași clădire se aflau sălile de curs, dormitoare, cantina, ateliere speciale prevăzute cu mașini și unelte potrivite scopului de învățământ practic), mașini unelte și aparate electrice mobile de aer comprimat de nituit, de sudat electric, de ridicare mecanică pe linie ferată sau pe roți pentru obținerea unui timp accelerat de lucru, instalațiile electrice, materiale și piese fabricate. În total pagubele se ridicau la 34.387.000 lei.

Raidurile aeriene ale aviației americane și engleze au continuat să provoace pierderi societății „Concordia” începând cu anul 1944. Rafinăria „Vega” a fost lovită de bombe în 5 și 24 aprilie, 5 mai, 31 mai, 15 și 31 iulie și 10 august¹.

THE CONCORDIA COMPANY AND THE AIR RAID
OF THE 1ST OF AUGUST 1943
(„THE BLACK SUNDAY“)

Abstract

The general valuation of the dangers done to the company because of the air raid of 1st of august 1943 in equal with 495.240.676 lei 449.358.376 lei from this sum of money the sum of dangers done the Petroleum (Oil) Department and 11.495.300 represents the sum of dangers done to the Metallurgical Factories Ploiești.

The calculations were made in basis of situations, invoices, documentations and professional documentations and knowledge of the company's specialists and in relation with the data of the reconstructions.

There reconstructions were made in November and December of 1943 and in January and February 1944.

¹ Arhivele Naționale ale României, Direcția Județeană Argeș, fond Societatea „Concordia”, dosar 335/1943, f. 1-32.